

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'. (Έξάμηνο Β') * ΑΘΗΝΑ, 25 ΤΟΥ ΑΓΩΝΑΡΗ 1910 * ΑΡΙΘΜΟΣ 400

Ένας λαός υφώνεται άμα δείξη πώς δέ φοβάται την άλήθεια.—ΨΥΧΑΡΗΣ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Άθηνιώτικα γράμματα.
ΓΕΛΗΣ. Άμουρδικές γραφές (Στὸ Χασαπίο—Περίπατο).
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες τοῦ Γεροδίου (συνέχεια).
ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Φαριολογήματα.
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά — «Ο Παιρασμός» — «Α' Απόκληροι».
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Τὸ ζήτημα καὶ τὸ Πρότυπο (Α').
ΔΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Ποιήματα (Τὰ Ταξίδια—Στὴ Στρατὴ τοῦ Χλωροῦ Χωριοῦ—Βραδινές Ὁρες).
ΨΥΧΑΡΗΣ. Γράμμα στὴ Φοιτητικὴ Συντροφιά.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ—ΒΑΡΒΑΡΟΠΙΑΖΑΡΟ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ

(ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ)

Α

Ἡ πρώτη ἐντύπωση. Ένα γράμμα.

Άπό τὸν περασμένο Ἀπρίλη, τίς μέρες πού κυκλοφόρησε ἡ προκήρυξη τοῦ «Πρότυπου Δημοτικοῦ Σχολείου», μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ, καὶ κάθησα κ' ἔγραφα ἓνα γράμμα γιὰ νὰ τὸ στείλω τοῦ εὐγενικοῦ φίλου Δ. Π. Πετροκόκκινου. Ένας ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τοῦ Πρότυπου, ταμίας τῆς Ἐφορίας του, διαδὸς τῆς Ἰδέας ἀφωσιωμένος, καὶ δημοτικιστὴς ἀπὸ τοὺς ἀγνότερους. Τὸ γράμμα εἶναι τοῦτο:

« Ἀξιότιμε φίλε,

Ἐλαδα τῆς Ἐφορίας τοῦ Πρότυπου Δημοτικοῦ Σχολιοῦ τὴν Προκήρυξη πού εἶχατε τὴν κλοσύνη νὰ μοῦ στείλετε. Περὶττὸ νὰ σὰς εὐχαριστήσω, καὶ νὰ σὰς πῶ πόσο χάρηκα βλέποντας τὸ παρουσιασμα τῆς Ἰδέας μέσα σὲ πλατύτερο κύκλο πέρα ἀπὸ τὸν κύκλο τὸν ξεκαθαρισμένο δημοτικιστῶν καὶ στρατιωτῶν τῆς Ἰδέας. Ἄς θεωρήσουμε τὸ φαινόμενο σὰν ἓνα σταθμὸ γιὰ καινούρια ξεκινήματα.

Μὰ ἴσα ἴσα τὰ καινούρια τοῦτα ξεκινήματα μὲ ἀνησυχοῦν. Θὰ μοῦ δόστε τὴν ἄδεια, μὲ δλο

τὸ θάρρος πού μοῦ ἐμπνέει ὁ ἐνθουσιασμός σας καὶ ἡ σοβαρὴ σας ἐνέργεια γιὰ νὰ προκόψῃ ἓνα τέτοιο ζήτημα, νὰ σὰς ἐμπιστευτῶ κάποια σκέψη μου. Γιὰ τὸ κίνημα, καθὼς θὰ μπορούσε σωστὰ νὰ χαρακτηριστῇ τὸ μανιφέστο, καὶ μὲ ὄλη του τὴ φιλειρηνικότητα, μοῦ εἶχε κάποτε μιλήσει ὁ φίλος Ἰἶσας. Μὲ συγκίνησην εἶχ' ἀκούσει τὴν εἴδηση, καὶ περίμενα. Τὸ κήρυγμα γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ στυλωθῇ ἡ δημοτικὴ Παιδεία ἀπάνου σὲ σύστημα ἐπιστημονικώτερο καὶ πραχτικώτερο, καί, φυσικά, καὶ πρῶτ' ἀπ' ὄλ' ἀπάνου στὴ μόνη σωστὰ ἐπιστημονικὴ, νὰ ποῦμε, καὶ στρογγυλὰ πραχτικὴ γλώσσα, τέτοιο κήρυγμα, καὶ ὄχι μόνον μὲ τὴ θεωρία, μὰ καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τῆς γλώσσας. Ἡ γλώσσα τούτη ἄς εἶν' ἐδῶ κ' ἐκεῖ συντηρητικὴ καὶ σὰν ἀναποφάσιος' ἄς πάη μ' ἓνα περπάτημα πού τρικλίζει κάπου, ἄς μοῦ θυμίζῃ τὴ ντροπαλὴ κόρη πού θέλει νὰ κρύψῃ τὴν ὄψη της κάτου ἀπὸ τὸ βέλο της, γιὰ νὰ μὴν παραφάνεται. Ἄρκετά, μολαταῦτα, χαρακτηρισμένη δημοτικὴ. (Ἀφίνω κατὰ μέρος τοὺς φοιτητοὺς στοχασμοὺς πού ρίχνει γιὰ τὴν παιδεία τὸ κήρυγμα, γιὰτὶ τὸ πολὺ τοῦ φωτός του βρίσκεται στὴ γνώμη πού ξετυλίγει γιὰ τὴ μητρικὴ τὴ γλώσσα.) Τόσο δημοτικίζει ἡ γλώσσα τῆς προκήρυξης, πού ἔφτασε γιὰ νὰ γριέψῃ τὸν κύριο Μιστριώτη, ἀκόμα κὶ ἄλλη μιὰ φορά, καὶ ὄλους ἐκείνους πού, συνειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα, εἶτε μὲ τὴ μανία τῆς σχολαστικῆς καὶ στὸ λόγο ἀρχαιολατρίας, εἶτε ἀπὸ μιὰ τυφλὴ ἀντίσταση, εἶτε μὲ τὰ μπαλώματα τῆς «μέσης ὁδοῦ», φέσει ἡ θέσει, μιστριωτίζουν. Νομίζω πὼς κὶ ἀκόμα δημοτικώτερα ξελαγαρισμένη νὰ εἶταν ἡ γλώσσα, ἡ κὶ ἀκόμα συντηρικώτερα συμμαζωχτῇ καὶ υποκειμενικώτερα γαρνιρισμένη, τὸ ἴδιο σκάνταλο θὰ προξενούσε: φτάνει πού ξεμυτίζει, συγυρισμένο κάπως, τὸ δημοτικὸ στοιχεῖο, καὶ ὄχι ὄλων διόλου ἀσύστατα, καθὼς στίς ἐφημερίδες. Κὶ ὅσο κὶ ἂν ἐν ἀγγίξῃ παστρικά ἡ προκήρυξη τίποτε ἀπὸ τὸ καθεαυτὸ Ζήτημα, καταλαβαίνει κάθε ἴσιος ἄνθρωπος, κὶ ἀπάνου ἀπ' ὄλους ὁ ξυπνότατος Ρωμῖος πὼς ἡ σχολικὴ ἀγωγὴ καθὼς προκηρύχνητ' ἔτσι, στήνει θεμέλιο τῆς τὸ ἄλλαγμα τῆς σχολικῆς γλώσσας: γιὰτὶ χωρὶς τὸ ἄλλαγμα τοῦτο βῆμα δὲ μπορεῖ νὰ πάη μπρὸς ἢ ὑπόθεση. Κ' ἔτσι, ὅσο φρόνιμα κὶ ἂν παρουσιάστηκε ἡ Ἐφορία, τὰ λαγωνικὰ τὴ μυριστήκανε, καὶ γαυγίσματα. Ὁ Τύπος, ὅσο